

‘Het verhaal wilde eruit.’

door Peter Hovestad

In zijn derde roman graaft Bergenaar Meine Fernhout in zijn leven. En keert hij uiteindelijk terug naar die ene ervaring, nu vijftig jaar geleden. Hij moest zijn oudere broer identificeren, die van de pier in IJmuiden was gesprongen. Red mij niet, heet het boek. Door erover te schrijven is hij ‘zijn’ verhaal scherper gaan zien, vertelt Meine, als we in Het huis met de Pilaren nog een uurtje in zijn leven duiken. Aan de hand van tien momenten.

Bergen lijkt vanzelfsprekend, je naam herinnert immers meteen aan de bekende Bergense schilder Edgar Fernhout. Maar je bent in 1946 geboren in IJmuiden, groeide op in Santpoort.

Mijn eerste vrouw komt uit Bergen. je wordt verliefd, gaat trouwen, waar te wonen? Ik koos toen liever voor Bergen. Edgar Fernhout kende ik daarvoor al wel van naam, ik had het mijn vader gevraagd. ‘Een beetje ver weg, maar wel familie’, zei hij. Edgars werk fascineerde mij. Toen ik eenmaal in Bergen woonde heb ik contact gezocht, met een heel keurig briefje, hij was een wat gereserveerde man. Ik mocht komen!

Getuige de hoofdrol voor IJmuiden in Red mij niet, draag je je geboorteplaats een leven lang mee.

De schepen, de haven, da’s voor mij heel dichtbij. Ik keek altijd naar de schepen, heb als jongen altijd willen varen. Al dat soort eigenschappen heb ik in het boek in de schoenen geschoven van de tweede hoofdfiguur, Tijmen, hij heeft heel veel van mij. Ik had dat nodig nodig om het te kunnen vertellen. Én IJmuiden is ook de plek waar mijn twaalf jaar oudere broer van de pier zou springen.

Vlak voor je HBS-eindexamen ging je van school. Met de broers Kraaijeveld had je toen al de roemruchte Bintangs opgericht.

Dat heeft met elkaar te maken. Door de sfeer thuis kon ik me moeilijk concentreren, het huiswerk ging niet best. En ik zat in een band waarvan wij - verder nog niemand - wisten, dit wordt iets! Anderhalf jaar lang heb ik alleen

maar gitaar gespeeld, de band werd echt goed. Grappig genoeg stapte ik er toch uit. Ik dacht, ik moet gaan studeren, anders komt het er niet meer van...

Na een tijdje keerde je terug in de band, waarom ben je geen Bintang gebleven?
We speelden vaak bij elkaar thuis. Op een gegeven moment viel me bij hun op dat van de deur van de slaapkamer beide deurkrukken krom stonden; de ene broer trok dus aan de ene kant, de ander aan de andere kant. En toen dacht ik, die deur, dat ben ik... ze trokken aan mij. Zoals vaak bij broers kon het achter het toneel flink spoken. Toch ben ik er niet uitgegaan vanwege die heibel, denk ik, ook die hoorde bij de vriendschap. Ik besepte dat mijn talent niet groot genoeg was om de muziek en studie te combineren, ik koos voor de studie. Maar de vriendschap met Frank Kraaijeveld is er tot op de dag van vandaag, Arti is een paar jaar geleden overleden.'

Je studeerde en werd redacteur beeldende kunst.

Dat studeren, een heel verhaal, uiteindelijk ben ik afgestudeerd in wat je nu kunstsociologie zou noemen. Dankzij de portie kunstgeschiedenis die erin zat, belandde ik in de museumwereld, waarna ik altijd in de kunstwereld bleef hangen. Redacteur werd ik tijdens m'n studie, ik woonde toen al in Bergen. De NHD-hoofdredacteur zei, schrijf maar een proefstukje en daarna mocht ik in vrijheid telkens wat opsturen. Het barstte hier van de kunstenaars, dus er was altijd wel wat te schrijven. Bij Elsevier ging het net zo: Stuur maar eens wat. Interviews als die met Karel Appel werden de krenten in de pap, maar ik heb voor Elsevier ook over de Bergense School geschreven.

Je startte in de museumwereld en sloot je loopbaan af als directeur van de Breitner Academie, waar docenten beeldende kunst worden opgeleid.

Ik ben nieuwsgierig, kijk over de randen van mijn bordje. Dan val je op en krijg je vragen of je wel eens aan dit of aan dat hebt gedacht. Voor je het weet doe je weer iets heel nieuws wat je niet per se ambieerde. Zo is het bij mij vaak gegaan. Ik zat bijvoorbeeld bij het Frans Hals museum en gaf als bestuurslid een lezing voor de Nederlandse Museumvereniging. Daar zaten mensen van het kunstonderwijs en die vroegen of ik eens een gastles wilde verzorgen. Dat beviel zo goed dat ik overstapte.

Zo rolde je ook uit Bergen om er later weer gretig terug te keren.

Ik zat heel veel in de trein naar Amsterdam, dacht, ik kan er ook gaan wonen. Toen ik op m'n 61e stopte, hoefde ik niet meer in dat drukke Amsterdam te blijven, kreeg ik ruimte in m'n kop en kon ik terug naar Bergen. Ons dorp wordt weliswaar ook druk, toeristisch, een beetje schreeuwerig, maar hier is die heerlijke combinatie waar onze omgeving al in de tijd van de Bergense School bekend om stond: weiland, bos, de luchten, zee, geestgronden, al die overgangen zijn geweldig. En ik kende hier natuurlijk al ongelooflijk veel mensen.

Veel mensen... Zo was en ben je lid van het Kunstenaars Centrum Bergen.

Da's een verhaal op zich. Heel, heel lang geleden zat ik in het bestuur. Ik ben weer lid geworden toen ik schrijver werd. Maar, eerlijk gezegd, als romanschrijver heb je er geen bal aan hoor. Da's ook wel logisch, als schilder kun je exposeren, als schrijver... Ik heb wel de brede belangstelling voor kunst die past bij zo'n club als de KCB.

Naast Bergen werd Frankrijk je tweede thuis, de laatste jaren misschien wel je eerste.

We hebben nu een jaar of tien een huis in de Morvan, in de Bourgogne. Schrijven doe ik op verschillende plekken. In Frankrijk heb ik in m'n hoofd veel rust en ruimte. Hier ervaar ik meer dynamiek, maar ook die heb ik nodig om te schrijven. Zo had ik in het dorp ook een tijd mijn eigen plekje tussen een stuk of vier, vijf beeldend kunstenaars. Dat bruisende om je heen, dat voel je en dat inspireert.

En dan debuteer je in 2015, als bijna 70-jarige, als romancier.

Behoorlijk laat! Ik heb altijd graag een pen in mijn handen gehad. Die lol proefde ik al lang geleden. Ik voelde dat ik wilde of zelfs móest gaan schrijven, het was een reden om eerder te stoppen met werken. Mijn idee was: zodra het kan, moet ik doen. Toch heb ik meer dan vier jaar gedaan over mijn debuut: De blinde kamer. Terwijl ik er in mijn hoofd al veel eerder mee bezig was. Fictie schrijven is echt wat anders dan een interview of een artikel in een vakblad. Die eerste keer was eng, maar het leverde me ook veel op.

Je uitgever spreekt van 'fascinatie voor werkelijkheid die schijn blijkt te zijn en schijn die werkelijkheid wordt'. Dat gold voor je eerste roman, maar blijkt ook te passen bij je tweede boek 'De stem van het vuur' en nu voor opvolger 'Red mij niet'. Overkomt het je, die schijn die werkelijkheid wordt?

Ik voel dat ik ergens iets mee moet, dat is heel tastbaar. Maar het kan gebeuren dat ik een paar dagen na het schrijven nog een teruglees en dan denk, jeetje, het is net alsof ik dat niet zelf bedacht heb. Het verhaal dwingt iets af. Ik weet dan niet eens of ik dat tot een goed einde kan brengen, maar ik vind dat ik het moet proberen. Ik ontdek het verhaal. Maar naarmate het vordert zie ik steeds meer structuur.

Met 'Red mij niet' heb je echt iets willen vertellen, rechtstreeks uit je eigen leven. Je vertelt de werkelijkheid van een broer die niet gered wilde worden via de fictie over een man, Tijmen, die juist zichzelf redt.

Het verhaal wilde eruit. Voordat ik 'De blinde kamer' voltooide, heb ik al geschreven over mijn broers leven. Meer uitgevers zagen er met wat aanpassingen een heel goed zelfhulpboek in. Dat was helemaal niet mijn bedoeling en ik heb het laten liggen.

Ik kreeg weer een duw in de rug door de crash van dat Turkse vliegtuig bij Schiphol. Veel automobilisten zagen dat vliegtuig wekenlang naast de snelweg liggen. Ik reed daar ook voor de zoveelste keer langs en ik zag ineens in gedachten daar een man lopen in een regenjas, een beetje besmeurd, moeilijk lopend. Die man werd al snel voor mij heel echt; een man die uit een neergestort vliegtuig komt, die de hele boel achter zich laat en overleeft op eigen kracht.

Dat is het omgekeerde van wat mijn broer wilde, die wilde de boel ten einde laten lopen, maar ook op eigen kracht. Die tegenstelling ging mij in de loop van de tijd steeds meer bezighouden. Zonder dat ik er erg bewust mee bezig was vond ik door die ene man bij dat vliegtuig de vorm om mijn eigen verhaal te kunnen vertellen. Hoe zoiets werkt, ik weet het niet.

Via deze man, Tijmen, en Hugo, die vlakbij de crash woont en de man ziet weglopen, leeft 'Red mij niet' toe naar het moment waarop je twaalf jaar oudere broer van de pier in IJmuiden sprong. Je was 26 toen dat werkelijk gebeurde.

Eigenlijk, zeg ik nú, ben je als 26-jarige nog jong voor zoiets. Ik was de jongste thuis, maar ik was het meest gebekt of zo. Mijn broer is op een gegeven moment ook opgenomen door mijn toedoen, ik schreef namens de familie de brief dat het zo niet langer kon. Da's geen fictie in het boek. Je vraagt je als broer of zus toch af, had ik dit of dat, toen, niet iets anders moeten doen. Toen ik mijn broer opzocht, een fijnbesnaarde man in een 'inrichting', toen had ik heel veel spijt. Maar ja, hoe had het anders gemoeten? Mijn ouders konden het ook niet meer aan. Die vragen blijven toch bij je, die komen in de loop van tijd telkens terug. Niemand heeft de antwoorden. Door erover te schrijven ben ik 'mijn' verhaal wel scherper gaan zien.

Een nieuwe fase? Het verhaal is verteld, gedrukt én jullie huis in Bergen is verkocht.

Ik wil in Bergen blijven, we zoeken verder. We hadden vijftien jaar een huis aan de Dorpsstraat. Het huis werd te klein voor wat wij doen, ook voor ons tweeën, mijn vrouw is beeldend kunstenaar en had er geen goed atelier, ik geen goede werkkamer. Had ik geen huis in Frankrijk gehad dan had ik eerst iets anders in Bergen gezocht en dan pas het huis aan de Dorpsstraat verkocht. Maar er is veel meer vraag dan aanbod, veel mensen van buiten Bergen willen deze kant op, mensen met veel geld. Dus het is voor ons zoeken...

Meine Fernhout, *Red mij niet*.

Roman, 192 blz., €18,50.

ISBN 978-94-93214-63-7

Meine Fernhouts in 2015 verschenen debuteert *De blinde kamer* is dit jaar herdrukt.

Bron: *Schakels*, september 2022